

HORNYÁK ANDREA**Pénz, pénz, pénz, avagy a fiatalok pénzügyi kultúrája**

A pénzügyi kultúra kutatása az utóbbi években egyre nagyobb társadalmi elfogadottságot élvez. A szakirodalom kiemelten kezeli a fiatal korosztályt, hiszen pénzügyi döntéseik következményei nemcsak saját, hanem az egész társadalom életére jelentős hatással vannak. A nyugati társadalmak fiataljaira jellemző pénzügyi eladósodottság okainak feltárásával megelőzhetőek a hazai fiatalok pénzügyi problémái. Meg kell találni azokat az eszközöket, módszereket, amelyekkel bővíteni lehet ennek a korosztálynak pénzügyi tájékozottságát. A különböző társadalmi közegben élő fiatalok nem indulnak egyenlő eséllyel a pénzügyi élet területén, ezért nagyon fontos azon alaptudás meghatározása és hozzájuk történő eljuttatása, amely segítheti őket a hatékony pénzügyi döntések meghozatalában.

Bevezetés

A 2008. évi gazdasági válság ráirányította a figyelmet a pénzügyi kultúra fontosságára, és a fiatalok pénzügyi tájékozottságának kutatására is. A pénzpiacon óriási változások történtek, hiszen a pénzintézetek egyre komplexebb pénzügyi termékekkel jelentek meg a piacon. A társadalom nagy része azonban nem volt olyan pénzügyi tudás birtokában, hogy ezeket a bonyolult termékeket tudatosan, saját pénzügyi jóléte érdekében használni tudta volna. A lakosságot tehát pénzügyi ismereteinek hiánya egyre kockázatosabb és előnytelenebb pénzügyi helyzetekbe sodorta.

Ilyen körülmények között egyre nagyobb figyelmet kell fordítanunk a fiatalok pénzügyi tájékozottságára, mivel számos kutatás kimutatta, hogy a középiskolás korosztály pénzügyi ismeretei a leghiányosabbak. Ők azok, akiknek már nagyon korán olyan fontos pénzügyi döntéseket kell meghozniuk, amelyek egész életükre hatással vannak. A fejlett országok nagy részében számos fiatalnak óriási hitelkártya- és diákhitel-tartozása van, ami megakadályozza őket abban, hogy jövedelmük egy részét megtakaríthassák. Például 1997 és 2007 között egy átlagos amerikai egyetemi hallgató diákhitelére \$9,250-ról \$19,200-ra nőtt, hitelkártyás adóssága pedig \$946-ról \$1,645-ra változott (Lusardi et al. 2010); Nagy-Britanniában pedig a megkérdezett 16–24 év közti korosztály 50%-ának volt folyószámlahitele, 34%-ának pedig hitelkártyája, amelyeken a felhalmozódott adósság a vizsgált két év alatt 15%-kal nőtt (Samy et al. 2008).

A pénzügyi műveltséget befolyásoló tényezők

A pénzügyi kultúrát a társadalmi környezet, különösképpen a szülők viselkedése, a baráti kapcsolatok, a pénzügyi oktatás és a pénzügyi döntésekben szerzett személyes tapasztalatok befolyásolják. Pénzügyi tájékozottság szempontjából tehát nem kezelhetjük a fiatal korosztályt egységes homogén piaci szegmensként, mivel még a hasonló társadalmi körülmények között élő fiatalok pénzügyi műveltsége is jelentős különbségeket mutat.

A 14–30 éves fiatalok között a középiskolás diákok pénzügyi ismeretei a leghiányosabbak, hiszen ők még egyáltalán nem is érdeklődnek a pénzügyi témák iránt (Kulcsár–Kovácsné 2011). Kutatások kimutatták, hogy a pénzügyi döntésekben azon diákok voltak tájékozottabbak, akiknek édesanyjuk felsőfokú végzettséggel rendelkezett, és családjuk megtakarításait értékpapír- vagy nyugdíjszámlán tartotta (Borodich et al. 2010).

A szakirodalom a nemek közötti különbségekre is utal, miszerint a lányok kevesebb pénzügyi tudással rendelkeznek a hasonló életkorú fiúknál (Lusardi et al. 2010; Weberpals 2005; Balázsné 2013). Kutatások rámutattak arra, hogy a nőkre – a férfiakhoz képest – általában háromféle reakció jellemző a pénzpiacokkal kapcsolatban: erős félelemérzet, érdeklődés hiánya és alacsony szituációs tudatosság (Hira 2009). Ha ezekben pozitív változást tudunk elérni, akkor jelentős emelkedésre számíthatunk a „gyengébbik” nem pénzügyi kultúrájának területén is.

A fiatalokkal kapcsolatos kutatások a család szerepét hangsúlyozzák a pénzügyi szocializáció során, de ha a szülők sincsenek ilyen tudás birtokában, nem tudnak mit átadni gyermekeiknek (Remund 2010). Így a pénzügyi tájékozatlanság folyamatosan továbböröklődik majd. Ezt a helyzetet a minél szélesebb rétegekhez eljutó pénzügyi oktatás bevezetésével lehet megakadályozni.

Az Európai Bizottság a pénzügyi képzést kiemelt fontosságúnak tartja, ezért az uniós állampolgárokat az alapvető pénzügyi ismeretek elsajátítására kívánja ösztönözni. Irányelve szerint *„a fogyasztók gazdasági és pénzügyi képzését a lehető leghamarabb, már az iskolákban meg kell kezdeni, és lehetőség szerint be kell építeni az általános tantervekbe”* (OECD 2012). Az oktatás a tagállamok hatáskörébe tartozik, ezért az Unió csak javaslatot tehet a szabályozására.

A pénzügyi oktatás fontossága

A témával foglalkozó kutatások eredményei azt tükrözték (Murphy 2005; Shim et al. 2010; Lusardi et al. 2010; Borodich et al. 2010), hogy a pénzügyekkel kapcsolatos tanórák emelik a diákok pénzügyi műveltségét. Kétezer amerikai felnőtt körében végzett felmérésből kiderül, hogy azok, akik középiskolás korukban pénzügyi képzésben részesültek, pozitív attitűdöket mutattak a hosszú távú befektetések iránt, valamint jövedelmükből nagyobb arányban takarékoskodtak (Huston 2010).

Lusardi és Mitchell (2007) szintén kimutatták, hogy a megfelelő pénzügyi oktatás előnyös hatással van az öngondoskodásra, növeli a nyugdíj-előtakarékosság arányát a gazdasági státusz és a demográfiai jellemző tulajdonságok által szabott korlátokon belül.

Bay et al. (2013) svéd középiskolások körében folytatott kutatásokra hivatkozva bemutatták, hogy a jelenlegi pénzügyi oktatás jelentős átalakítást kíván. A kezdeti pénzügyi képzések nem szólhatnak rögtön a pénzügyekkel kapcsolatos definíciók megtanulásáról, költségvetés felállításáról, befektetési lehetőségek kialakításáról, kamatos kamatszámításról, mint ahogy ma teszük. Kezdetben a pénzügyi oktatásoknak a fiatalok pénzzel szembeni attitűdjéből kellene kiindulniuk. Már a pénzügyi attitűdök, vagyis a pénzzel kapcsolatos értékelő viszonyulásokban is különböznek a hasonló életkorú fiatalok. A pénzügyi oktatási programok csak akkor lehetnek hatékonyak, ha képesek a különböző pénzügyi készséggel, tudással és képességgel rendelkező diákok képzési igényeit minél jobban kielégíteni.

A pénzügyi válság hatására egyre inkább előtérbe kerülő pénzügyi kultúra kutatása kezdetben a fiatalok pénzügyi ismereteinek vizsgálatára és bővítésére koncentrált. Az utóbbi időben azonban világossá vált, hogy ez nem elég, hanem arra is figyelni kell, hogy a pénzügyi információ hasznosulása hogyan történik ennél a korosztálynál. Fontossá vált magának a folyamatnak a vizsgálata is, amelyen keresztül az alapvető pénzügyi tudás hatékony pénzügyi döntésekhez szükséges kompetenciává alakul át (Husz 2012).

Bay szerzőtársaival együtt (2013) szintén a pénzügyi témákban való jártasság fontosságára mutat rá az Értékpapír Bizottságok Nemzetközi Szervezetének (International Organization of Securities Commissions (IOSCO)) megjelentett jelentése alapján: *„teljesen mindegy, hogy a befektetésekkel kapcsolatban milyen nyilvánosságra-hozatalt tesznek kötelezővé, mivel ezek a nyilvánosságra hozatalok nem fogják elérni a kívánt hatást, ha a befektető nem olvassa el, és/vagy nem érti meg a számára biztosított az információkat”* (IOSCO, 2009, 6. alapelv).

Ezért olyan törvényi szabályozásra van szükség, amely elősegíti a fiatalok pénzügyi kultúrájának fejlesztését annak érdekében, hogy tökéletesítsék az oktatásban részt vevők pénz-

ügyi műveltségét, valamint hogy a résztvevők képessé váljanak átgondolt pénzügyi döntések meghozatalára. Az IOSCO mellett a Világbank (2009), az OECD (2005, 2006, 2008, 2009) és az Európai Bizottság (2007) is arra a következtetésre jutott, hogy a befektetők nem rendelkeznek azzal a képességgel, hogy pontosan megértsék a pénzügyi információkat. A jelentések következtetései egyértelműek és egybehangzóak: a pénzügyi tudást olyan szintre kell emelni, hogy a nem szakmai befektetők is képesek legyenek felelősen cselekedni pénzügyeikben.

Hazai helyzet

Hazánkban a Nemzeti alaptanterv (NAT) 2007-es kibővítésével a gazdasági nevelés bekerült a kiemelt fejlesztési feladatok közé; 2013. szeptember 1-jétől pedig az új NAT a gazdasági és pénzügyi nevelést a 9 kulcskompetencia közül a kezdeményezőség és vállalkozói kompetencia témához sorolja. Az oktatási intézményeknek lehetőségük van már az 5. évfolyamtól kezdődően pénzügyi és gazdasági kultúra oktatására, majd ez a középiskola 9-12. osztályaiban folytatható.

Már jelenleg is vannak olyan középiskolák, ahol a pénzügyi ismeretek oktatása beépült a helyi tantervbe, és sikeresen történik ezen képzésben részesülő diákok pénzügyi tudatosságának nevelése. Ez a jó kezdeményezés azonban még nem elégséges a magyar fiatalok gazdasági tájékozottságának növeléséhez. Jó példa erre az Econventio Kerekasztal Közhasznú Egyesület és a Szegedi Tudományegyetem által 2011-ben középiskolások körében készített tanulmány, amely hasonló eredményekre jutott, mint a 2006-ban MNB megbízásából végzett felmérés, vagyis nem volt kimutatható javulás a fiatalok pénzügyi műveltségének területén. Hazánkban a középiskolás diákok pénzügyi kultúrája még mindig nagyon alacsony, hiszen a tudástesztben feltett 13, könnyűnek minősített kérdés közül 10 esetben még a 40%-ot sem, három esetben pedig még a 22%-ot sem érte el a helyes választ adók aránya (Econventio 2011). Mégis nagyon fontos tényező a pénzügyi oktatás, hiszen a fiatalok pénzügyi ismereteinek alapját 40%-ban az otthon látottak, 20%-ban az iskolában tanultak, 10%-ban internetes források és 10%-ban saját tapasztalataik adják (Econventio 2011). A felmérés során jobb eredményt értek el azok a diákok, akik az iskolákban hallottakra és az internetre próbáltak támaszkodni, mit azok, akik az otthon látott viselkedési mintákból indultak ki (Kovács et al. 2013).

A jelenlegi hazai pénzügyi oktatás azonban mindenképpen átalakításra szorul, hiszen nem mindig éri el a kívánt hatást. 2013-ban felsőoktatásban tanulók között végzett felmérésből kiderült (Béres et al. 2013), hogy nem volt számottevő különbség azon diákok pénzügyi tudá-

sában, akik középiskolai gazdasági oktatásban vettek részt, mint akik nem részesültek ilyen képzésben. Kutatási eredményekre alapozva kell kidolgozni azokat a pénzügyi ismereteket, amelyek alapvető fontosságúak a tudatos pénzügyi döntések területén. Az elméleti tananyag mellett nagy szerepe van a gyakorlati képzéseknek is, amelyek elősegítik a megtanultak gyakorlatban történő kipróbálását is. Nem elég ismerni, hanem érteni és alkalmazni is tudni kell a pénzügyi ismereteket. A fiatalokat azonban a pénzügyi kultúrájukat befolyásoló szempontok alapján különböző homogén csoportba kell sorolni, mert nem működik hatékonyan a „mindenkinek ugyanazt” oktatás, hanem a diákok pénzügyi előképzettségéhez és egyéni képességeihez igazodva kell kialakítani pénzügyi műveltségüket.

A kutatás és módszertana

Kutatásom célja az volt, hogy felmérjem a középiskolás diákok általános pénzügyi ismereteit, pénzügyi szokásait, bankokkal kapcsolatos attitűdjeit. A primer adatfelvételt 2011. tavasztól 2012 nyaráig hajtottam végre Budapest, Kelet-Magyarország (Miskolc, Debrecen, Nyíradony) és Nyugat-Magyarország (Sopron) több középfokú oktatási intézményében. Mindhárom régióban gimnazisták, gazdasági szakközépiskolások és egyéb középiskolások szerepeltek a kiválasztott mintában, mivel a szakmai oktatás hatását szeretném megvizsgálni ebben a korosztályban. A mintavétel a 15–19 éves középiskolások körében véletlenszerűen történt, arra azonban figyeltem, hogy a mintasokaságban közel azonos arányban szerepeljenek a különböző iskolatípusban tanulók.

A lekérdezés módszere kérdőíves felmérés volt. A kérdőívet papíralapon juttattam el a diákokhoz; kértem, hogy lehetőség szerint minden kérdésre válaszoljanak. A kiadott 600 kérdőívből 573 db-ot kaptam vissza, de ezekből 21 db értékelhetetlen volt, ezért 552 kérdőívet sikerült feldolgoznom.

A kiadott kérdőív kérdéseit két nagy csoportra lehetett osztani: attitűdvizsgálati kérdésekre és tudástesztre. A kérdőív első része a pénzügyi termékekhez, információkhoz, pénzügyintézetekhez való hozzáállást, a bankválasztás szempontjait, a bankkártyahasználat szokásait, a hitelezéssel kapcsolatos attitűdök témaköreit ölelte fel, míg a másodikban általános gazdasági, pénzügyi tudásukról adtak számot a diákok. Itt nem pontos fogalmak meghatározása szerepelt, hanem a megadott válaszokból kellett a helyeset kiválasztaniuk. A kérdőívben szereplő kérdések sokféleségével igyekeztem biztosítani a minél teljesebb körű információszerzést. Az ismereti kérdések egy része nyitott kérdésként lehetővé tette a teljesen szabad válaszadást, a többi kérdésnél azonban a megadott lehetőségekből kellett választani. A diákok viselkedés-

vel, attitűdjével kapcsolatos kérdések zömében skála-típusúak voltak, így akartam a lehető legárnyaltabb ismeretekhez jutni. A megkérdezettek bankválasztási preferenciáit 5 fokozatú Likert-skála, míg a pénzügyi termékekhez, pénzügyintézetekhez való hozzáállást minősítő skálával mértem.

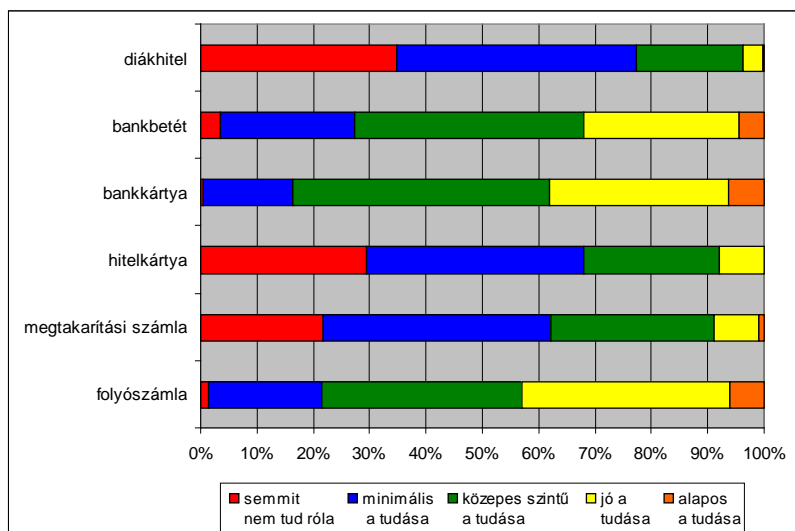
Az adatok elemzéséhez SPSS programcsomagot használtam.

A mintasokaság jellemzése a demográfiai adatok alapján

Az általam vizsgált mintasokaság 52,2%-a lány, 47,8%-a fiú volt, akik közül 41,5% Kelet-Magyarországon, 40% Nyugat-Magyarországon és 18,5% Budapesten tanult. Életkoruk szerint a legnagyobb arányt a 17 éves korosztály képviselte 35,9%-kal, míg a megkérdezettek 33%-a 16 éves, 19,7%-a 18 éves vagy idősebb volt, és 11,4%-uk 15 éves volt. Iskolatípus szerint a kérdőívet kitöltők 35,3%-a gimnáziumban, 33,3%-a egyéb középiskolában, 31,3%-a gazdasági szakmacsoportos középiskolában tanult. A megkérdezettek 36,8%-ának családtagjai között volt gazdasági végzettséggel rendelkező személy.

Leíró statisztikák

A középiskolás diákok banki termékekkel kapcsolatos ismereteit vizsgálva megállapítottam, hogy legalaposabb ismeretekkel a bankkártyáról és a folyószámláról rendelkeztek (1. ábra). A bankkártyával kapcsolatos műveltségüket a gazdasági középiskolások 11%-a *alaposnak*, 54,3%-a *jónak*, míg a többiek *közepesnek* értékelték. A gimnazisták 53,3%-a *közepes*, 31,3%-a *jó*, és csak 6,7%-a bír *alapos* tudással. A legkevésbé tájékozottak ezen a területen az egyéb középiskolába járók, hiszen többségük /54,3%/ *közepes* értékűnek, 31,5%-uk *minimálisnak*, és csak 10,9%-uk minősítette *jónak* tudását. Bár országosan a bankkártyával kapcsolatos ismeretek kapták a legmagasabb pontszámot, mégis elgondolkodtató, hogy így is csak a megkérdezettek 6,3%-a értékelté tudását *alaposnak*, 31,7%-a *jónak*, míg a legnagyobb arányban *közepes* szintet jelölték meg. A folyószámlával kapcsolatos adatok is hasonló eredményt hoztak mind országosan, mind iskolatípusokra lebontva is.

1. ábra: A fiatalok banki termékekkel kapcsolatos ismeretei

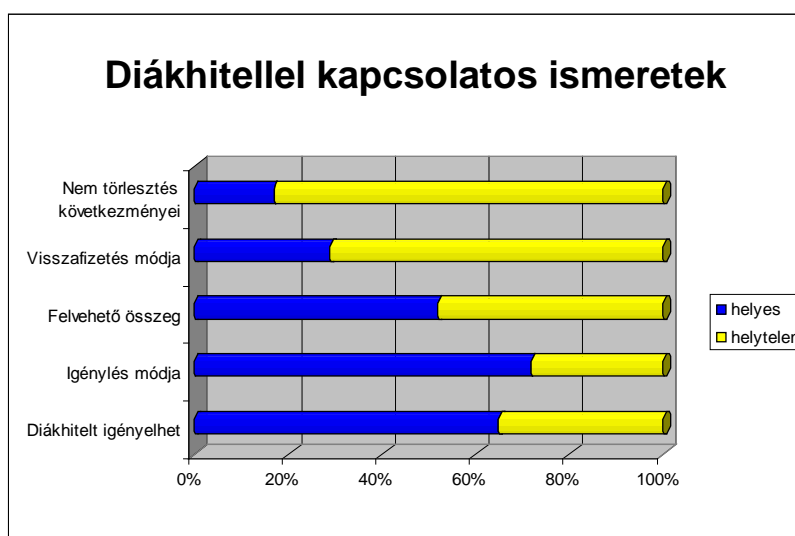
A diákok legcsekélyebb ismeretekkel a diákhitelről és a hitelkártyákról rendelkeztek. Ezeknél senki nem érezte tudását *alaposnak*, és a *jónak* minősített tudás aránya is nagyon csekély volt. A diákok jövőjére nagy hatással van a felhalmozott adósságállományuk, ezért most a diákhitellel kapcsolatos ismereteket fogom elemezni. Országos mintából megállapítható, hogy a fiatalok 42,6%-a *minimális*, 18,8%-a *közepes*, 3,8%-a *jó* tudással rendelkezett. Míg 34,8%-uk semmit nem tudott a diákhitelről, addig *alapos*, pontos ismeretet senki nem jelölt meg.

Az alábbi táblázat (*1. táblázat*) a különböző iskolatípusok és a diákhitellel kapcsolatos ismeretek közti összefüggést ábrázolja. A kereszttábla-elemzés két vagy több változó közötti kapcsolatot vizsgálja, illetve ezek kombinált gyakorisági eloszlását mutatja. A módszer alkalmazása előtt azt kell megvizsgálni, hogy van-e szignifikáns kapcsolat a két vizsgált változó között (Pearson féle Khi-négyzet próbával), majd a kapcsolat erősségét (Cramer V és kontingencia-együtthatóval) kell kimutatni. Először tehát Khi-négyzet próbával megbizonyosodtam arról, hogy van szignifikáns kapcsolat az iskolatípusok és a diákhitellel kapcsolatos ismeretek között, a Cramer V és a kontingencia-együttható pedig a közepesnél erősebb szignifikáns eredményt mutatott (0,674). Iskolatípusokra lebontva megállapítható, hogy a gazdasági középiskolások alaposabb, biztosabb tudással rendelkeztek a másik két iskolatípusba járóknál (*1. táblázat*). Nagyon aggasztónak tartom, hogy az egyéb középiskolások 90%-a semmilyen, illetve minimális tudással bír ennél a banki terméknél, ugyanakkor a későbbi hitelfelvételt többségük elképzelhetőnek tartja.

Diákhittel kapcsolatos ismeretek			semmit nem tudok róla	minimális a tudásom	közepes szintű a tudásom	jó a tudásom	összesen
A kritérió által látogatott iskolatípus	gimnázium	fő	39	114	40	2	195
		ismeretek szerinti megoszlás	20,3%	48,5%	38,4%	9,5%	35,3%
		iskolatípus szerinti megoszlás	20,0%	58,5%	20,5%	1,0%	100,0%
	gazdasági középiskola	fő	19	74	61	19	173
		ismeretek szerinti megoszlás	9,9%	31,5%	58,7%	90,5%	31,3%
		iskolatípus szerinti megoszlás	11,0%	42,7%	35,3%	11,0%	100,0%
	egyéb középiskola	fő	134	47	3	0	184
		ismeretek szerinti megoszlás	69,8%	20,0%	2,9%	0,0%	33,3%
		iskolatípus szerinti megoszlás	72,8%	25,6%	1,6%	0,0%	100,0%
	összesen	fő	192	235	104	21	552
		ismeretek szerinti megoszlás	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		iskolatípus szerinti megoszlás	34,8%	42,6%	18,8%	3,8%	100,0%

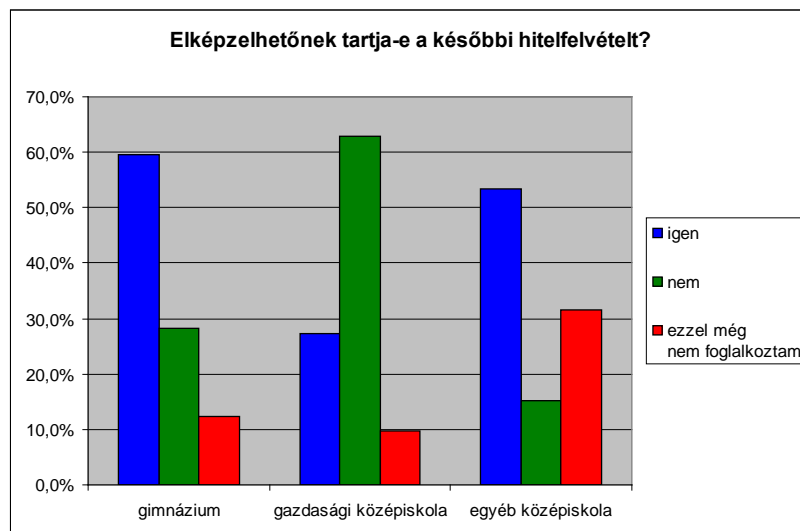
1. táblázat: Diákhittel kapcsolatos ismeretek iskolatípusonként

A diákhitelre vonatkozó direkt kérdések esetében (2. ábra) a diákok a hiteligénylés módjával, a jogosultak körével és a felvehető összeghatárokkal kapcsolatban bizonyultak a legtájékozottabbaknak, míg a visszafizetés módja és a nem törlesztés következményei kérdéseknél sokkal több volt a helytelen választ adók aránya. Ez azért veszélyes, mert a hitelfelvevőknek fel kell készülniük a negatív hatásokra is, erről is tájékozódniuk kell még a hitelszerződés megkötése előtt.

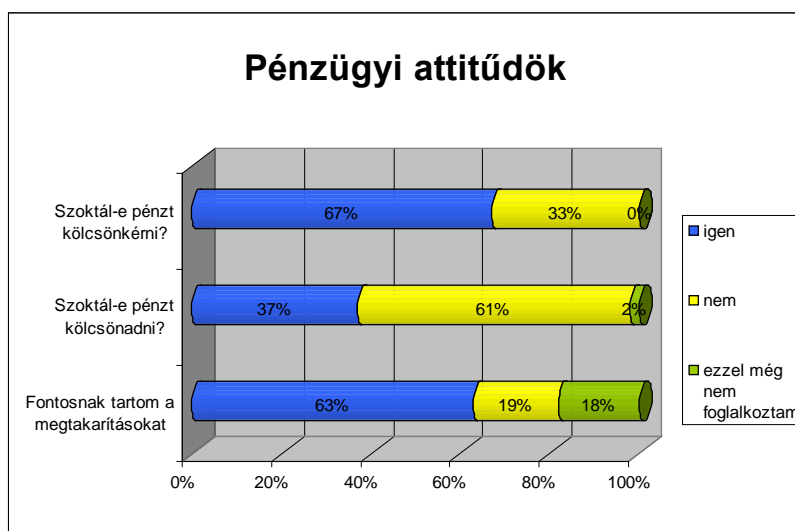
2. ábra: A fiatalok diákhittel kapcsolatos ismeretei

Ezek után arra voltam kíváncsi, hogy van-e szignifikáns kapcsolat a különböző iskolatípusok és a későbbi hitelfelvételi szándék között. Először Khi-négyzet próbával megbizonyosodtam arról, hogy van szignifikáns kapcsolat a két változó között, hiszen a Cramer V és a kontingencia-együttható 0,745 szignifikáns eredményt hozott. A hitelfelvétellel kapcsolatos diagraból látható (3. ábra), hogy a későbbi hitelfelvételi szándék tekintetében is különböztek a megkérdezettek, hiszen a gimnazisták viszonylag magas arányban vennének fel hitelt, és az egyéb szakközépiskolások nagy része is ezen a véleményen van. A műszaki szakközépiskolába járók közül kevesen utasították el a hitelfelvételt, a többiek még nem is foglalkoztak ezzel a kérdéssel. Meglepődve tapasztaltam, hogy a gazdasági középiskolások magas arányban *nemmel* szavaztak a későbbi hitelfelvételre. Szerintem ezen ok kiderítése egy későbbi kutatás témáját adhatja.

3. sz. ábra: A fiatalok későbbi hitelfelvételhez való viszonyulása

A fiatalok megtakarításhoz, adóssághoz való pénzügyi hozzáállását is igyekeztem felmérni (4. ábra). Örömmre szolgált, hogy a megkérdezettek 63%-a fontosnak tartja a későbbiekre vonatkozó tartalékolást, de ez magatartásukban nem tükröződik. A fiatalokra sokkal nagyobb arányban jellemző a pénz kölcsönkérése, mint kölcsönadása. A válaszadók 37%-a rendelkezett megtakarítással, amelynek forrásai zsebpénz, munkabér, ajándék, illetve valamely vagyontárgyuk értékesítése. Megtakarításukat azonban nagyrészt otthon tartották, csak kis részük helyezte el bankszámlán, és csak 1%-uk említett egyéb befektetési lehetőséget.

4. sz. ábra: A fiatalok megtakarítással kapcsolatos magatartása

Következtetések

Magyarországon a pénzintézetekkel szembeni negatív társadalmi hangulat alacsony pénzügyi ismeretekkel is társul, ezért a bankoknak nagyon sok tennivalójuk van a fiatal korosztály megnyerése terén. A fiatalokat életkorukból adódóan országhatáron is átnyúló hasonló tulajdonságok jellemzik, mégsem kezelhetjük őket egységes piaci szegmenseként. Pénzügyi magatartásukat életkorukon, családi háttérükön kívül nagymértékben befolyásolja az általuk látogatott iskolatípus is. Primer kutatásom során jelentős különbségeket tapasztaltam a gimnazisták, gazdasági középiskolások és az egyéb középiskolába járók pénzügyi kultúrája között. A szakmai tanulmányokat folytató középiskolások társaiknál alaposabb pénzügyi tájékozottsággal rendelkeztek, amely pénzügyi viselkedésükben is megmutatkozott: többségük elutasította a későbbi hitelfelvételt, és fontosnak tartotta a jövőre vonatkozó megtakarításokat. A fiatalok – iskolatípustól függetlenül – legcsekélyebb ismeretekkel a diákhitelről és a hitelkártyáról rendelkeztek. Éppen ezért nagyon fontosnak tartom a hiteltermékekkel kapcsolatos oktatást, hogy elkerülhető legyen a nyugati társadalmak fiataljaira jellemző óriási diákhitel- és hitelkártya-adósság felhalmozása. Hazánkban a válság ellenére a diákhitel törlesztő részleteivel tartósan késedelembe esők aránya a 2011. évben csak 2,7% volt az összesített hitelpiac 10%-os arányával szemben. Jelenleg ez az adat még nagyon kedvezőnek mondható, de ez a hitelfelvők számának növekedése, a diplomás munkanélküliség emelkedése, a pénzügyi ismeretek hiánya miatt a jövőben kedvezőtlen irányba mozdulhat el.

Kutatásom során azt tapasztaltam, hogy a fiatal korosztály nemcsak tudásában, hanem a pénzügyi döntésekhez való hozzáállásában is jelentős különbségeket mutatott, ezért a pénzint-

tézeteknek egyidejűleg sokféle szempontot kell figyelembe venniük a korosztály igényeinek felmérése és megvalósítása során. Mindenképpen szükségesnek tartom a jelenlegi demográfiai szempontokon alapuló szegmentálást egyéb ismérvekkel (pl. pénzügyi előképzettség, attitűdök, szükséges kompetenciák) is kiegészíteni, hiszen az eredményes bankmarketing feltétele az egyes homogén fogyasztói csoportok igényeinek hatékony kielégítése. A fiatal korosztályra, mint a potenciális jövőbeni banki ügyfelekre való koncentrálnak mindenképpen be kell épülnie a pénzintézetek stratégiai célkitűzései közé.

BIBLIOGRÁFIA

- Bak, C., – Catasús, B., – Johed, G. (2013): *Situating Financial Literacy*, 2013. [online] [2013.08.02.] < URL <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-172678>
- Balázsné Lendvai M. (2013): *A bankmarketing szerepe a pénzügyi kultúra fejlesztésében.* [PhD-értekezés] Sopron: Nyugat-magyarországi Egyetem Széchenyi István Doktori Iskola, 2013. 198 p.
- Borodich, S. – Deplazes, S. – Kardash, N. – Kovzik, A. (2010): Comparative analysis of the levels of financial literacy among students in the U.S., Belarus, and Japan. In: *Journal of Economics and Economic Education Research*, 2010. vol. 11., no 3, 71–86. p.
- Ecoventio Kerekasztal Közhasznú Egyesület – Szegedi Tudományegyetem, Gazdaságtudományi Kar 2011. Középiskolás diákok pénzügyi kultúrájának vizsgálata. Kutatási jelentés, 1–89. p.
- Felmérés a felsőoktatásban tanuló fiatalok pénzügyi kultúrájáról : kutatási jelentés (2013). (Összeáll. Béres Dániel et al.) Budapest : ÁSZ, 2013. 43 p.
- Hira L. (2009): *Financial Literacy in America: Opportunities and Challenges.* Greater, In: *Des Moines Committee.* Des Moines, Iowa, April 8. 48 p.
- Huston S. J. (2010): *Measuring Financial Literacy* In: *Journal of Consumer Affairs*, 2010. vol. 44., no. 2., 296–316. p.
- Husz I. – Szántó Z. (2011): *Mi a pénzügyi kultúra?* In: *Meddig nyújtózkodjunk? : A magyar háztartások és vállalkozások pénzügyi kultúrájának változása a válság időszakában: Gazdaság-szociológiai műhelytanulmányok*, Bp. BCE Innovációs Központ Nonprofit Kft., 2011. 17–33. p.
- Kovács I. – Mihály N. – Mészáros A. – Madarász I. (2013): *A pénzzel kapcsolatos attitűd és különböző demográfiai változók kapcsolatának vizsgálata magyar egyetemi hallgatók mintáján.* In: *Közgazdasági Fórum*, 2013. 16. évf. 1. sz. 69 p.

- Kulcsár László – Kovácsné Henye L. (2011): Pénzügyi kultúra: kincs, ami nincs. Egy középiskolások körében végzett vizsgálat eredményei In: *Új ifjúsági szemle: ifjúságelméleti folyóirat*, 2011. 9. évf. 4. sz. 35–44. p.
- Lusardi, A. – Mitchell, O. S. (2007): Baby Boomer Retirement Security: The Role of Planning, Financial Literacy, and Housing Wealth, In: *Journal of Monetary Economics*, 2007. vol. 54, no. 1, 205–224. p.
- Lusardi, A. – Mitchell, O.S. – Curto V. (2010): Financial Literacy among the Young. In: *Journal of Consumer Affairs*, 2010. vol. 44., no. 2, 358–380. p.
- MNB 2006. A 14–17, illetve a 18-30 évesek pénzügyi kultúrájának felmérése. In: *Kutatási jelentés* Budapest, 2006. szeptember 34–53. p.
- Murphy A. J. (2005): Money, money, money: An exploratory study on the financial literacy of black college students. In: *College Student Journal*, 2005. vol. 39, no. 3, 478–488. p.
- OECD 2012. Economic Surveys: Hungary. [online] [2012.10.30.] < URL http://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveyshungary_19990529
- Remund D. (2010): Financial Literacy Explicated: The Case for a Clearer Definition in an Increasingly Complex Economy, In: *Journal of Consumer Affairs*, 2010. vol. 44, no. 2, 276–295. p.
- Samy, M. – Tawfik, H. – Huang, R. – Nagar, A K. (2008): Financial Literacy of Youth: A Sensitivity Analysis of the Determinants. In: *International Journal of Economic Sciences and Applied Research*, 2008. vol. 1, no. 1, 55–70. p.
- Shim, S. – Card, N.A. – Xiao, J. J. – Serido, J. (2010): Financial socialization of first-year college students: The roles of parents, work, and education, In: *Journal of Youth and Adolescence*, 2010. vol. 39, no. 12, 1457-1470. p.
- Weberpals K. D. (2005): Bankmarketing und Jugend – Marketingmaßnahmen von Banken mit der Zielgruppe Jugendliche bis 28 Jahre unter besonderer Berücksichtigung der Sparkassen von Oberfranken und Unterfranken. Dissertation. Universität Kassel. [online] [2012.08.18.] < URL <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hebis:34-2780>

HORNYÁK, ANDREA

MONEY, MONEY, MONEY: FINANCIAL LITERACY OF YOUTH

Many studies have proven, that to recover from the economic crisis, the financial knowledge of the population needs to be broaden. This knowledge needs to be acquired already in school age, because today's young are early forced to make economic decisions which will influence their future.

The European Commission considers the financial education high-priority towards the formation of the single market, accordingly it encourages the EU citizens to acquire standard financial knowledge. In our country beginning with the 1st of September 2013. in the new National curriculum the economical and financial education is part of the developmental fields, and from the 9 key competences it belongs to the initiative and entrepreneurial skill issue. In my study – based on international examples – I try to demonstrate, that those students who live in countries where the state pays more attention and subsidy to financial education, will more likely absolve with a higher education in finance. This has a significant utility for the individual and also for the society.